

մոլան մէջ կտրեցին, այնպէս որ Վ ե-
նետիկ՝ Պատուա ու Վ իշենցա կար-
ծես թէ իրեքը մէկ քաղաք դարձան:

Պատուայէն Վ իշենցա շինուած
ճամբուն ծախքը մէկ միլիոն հարիւր
հազար ֆիորինէն աւելի եղեր է:
Վ ենետիկէն ինչուան Վ իշենցա ամ-
բողջ ճամբուն երկայնութիւն է 67,835
մետր ու 40 հարիւրամետր: Իս մե-
ծագործ ճամբուն ու կամրջին օգու-
տը՝ յարգն ու փառաւորութիւնը ա-
ւելի կ'իմացուի՝ երբոր լմընայ նաև
Վ իլանի ճամբան որ ասոր հետ պիտի
միանայ:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Նախնային շարք հանելու արուեստ:

ԻԱԶԽԱԿԻՊ օրագրիս երկրորդ տա-
րւոյն մէջ՝ ճանկեղէ շաքար շինելուն
վրայ համառօտ տեղեկութիւն մը
տալէն ետքը, խոստացեր էինք որ ու-
րիշ անգամ աւելի տեղն՝ ի տեղը բա-
ցատրենք աս դիւրին ու օգտակար ա-
րուեստը, որ թերեւ մեր ազգէն ալ
ոմանք որ կարողութիւն ու փափաք
ունին ասոր փորձը ընելու՝ անոնց օգ-
նութիւն մը ըրած ըլլանք:

Սօտերս իմանալով որ աս նիւթս
ազգայնոց հաճոյական բան է, ու ու-
մանք ինչուան փորձի ալ ձեռք զար-
նելու միտք ունին՝ թէ որ շինելու կեր-
պը իմանան, աս կարգաւ զատ զատ
յօդուածներով ճակնդեղէ շաքար շի-
նելու կերպը կը ստորագրենք, աւելի
Սատթէոս Տոմպալ անունով հռչա-
կաւոր գաղղիացւոյն փորձերուն հե-
տեւելով:

1 Երես 27, 72:

2 Յանուանէ աս խնդիրքս ըրաւ մեզի Նիկիոյ
գաւառին մէջ Սելէզ գեղէն ուսումնասէր պարոն
Գրիգորը Տէր Յարութիւնեան անցած տարի
նոյեմբերի 30ին գրած թղթովը:

Ա.

Պորթարանին մէջ Բռնուելու աշխարհ-
ութան Ժամանակին ու կարգին վրայ:

ՆԱԿՆԴԵՂԻՆ վրայ ընելու աշխա-
տութիւնները ընդհանրապէս ձմեռը
կ'ըլլան, բայց որչափ կարելի է կա-
նուխ պէտք է սկսիլ, իսկ ցուրտ տե-
ղուանք գէթ սեպտեմբերի սկիզբնե-
րը: Վ եց ամիս անընդհատ կրնայ աշ-
խատուիլ, այնպէս որ կիրակի ու տօն
օրերը դուրս հանելով՝ գրեթէ հա-
րիւր յիսուն օր կը մնայ աշխատանքի:
Իայց որովհետեւ ճակնդեղը շտեմա-
րաններու մէջ լեցընելուդ պէս կը
սկսի տաքնալ խմորիլ այլայլիլ, և աս
այլայլութիւնը բոլորովին արգիլելու
ճար չկայ, պիտի նայիս որ գէթ քիչ
մը ուշացընես. անոր համար թէ որ
կարենաս նոյեմբերի վերջերը աշխա-
տանքը լմընցընել՝ մեծ վաստակ կ'ը-
նես:

Իրաւ է որ աշխատանքը ուշ ձգողն
ալ աս վաստակս ունի որ կամաց կա-
մաց առաջ տանելով գործողութիւնը,
ճակնդեղին աւելցուքները՝ փտած-
ները՝ կոթերը հետ զհետէ կենդա-
նեաց պաշար ու կերակուր կ'ընէ.
բայց հոս մեր խօսքը շատ շաքար հա-
նելուն վրայ է. իսկ թէ որ մէկուն
բանին աւելի ձեռք տայ երկու օգուտն
ալ փնտռելը, ինքը գիտէ:

Շատ գործարաններու մէջ ցորեկը
միայն կ'աշխատին. բայց գիշեր ցորեկ
անընդհատ ու միակերպ աշխատու-
թիւնը շատ աւելի մեծ շահի դուռ է:
Վ ասն զի յայտնի է որ կաթսաները
կամ խալկինները միշտ տաք պահելով՝
աւելի քիչ փայտ կամ ածուխ կ'եր-
թայ՝ քան թէ ամէն օր նորէն նորէն
տաքցընելով. ասկէ աւելի մեծ օ-
գուտն ան է որ գործողութիւնը ան-
ընդհատ որ ըլլայ, տեսակ տեսակ աշ-
խատութիւններն ալ նոյնպէս անընդ-
հատ կ'ըլլան, այսինքն քերելը, ձգմե-
լը, զտելը, Ժողվելը և այլն. իսկ թէ

որ միայն ցորեկը աշխատուի, աս գործողութիւնները հարկաւ իրարու ետեւէ կը սկսին ու կը լմընան. որով շատ ժամանակ ալ կ'անցնի. այնպէս որ եթէ առաւօտուան հնկին (կամ արեւելքի ժամացոյցներուն նայելով տասնըմէկին) կարենաս բանջարը քերել, ժամը տասնին կամ տասուերկուքին (4, 6) շարապը հազիւ կը սկսի պաղիլ:

Վործարանի մը մէջ որ ցորեկը միայն աշխատին, ժամանակի ալ մեծ կորուստ կ'ըլլայ. վասն զի անկարելի ըլլալով բոլոր գործաւորները մէկտեղ որոշ ատեն մը ժողվելը, մէկուն մէկաին ուշանալովը շատ ատեն կը փճանայ: Ինչհակառակն թէ որ անանկ կարգաւորես որ քսանուչորս ժամ միակերպ բանջարը լուալու, քերելու, ձգվելու ու եփելու ետեւէ ըլլան գործաւորները, ու երկու դաս բաժնուելով՝ վեց ժամ մէկ դասը՝ վեց ժամ մէկալը միակերպ աշխատին, ամենեւին պարապ ատեն չանցնիր, ու ինչուան որ երկրորդ դասին աշխատաւորները չգան՝ առջիները պէտք չէ հեռանան: Իսկ փոփոխութիւնն ալ քանի մը վայրկենի մէջ կը լմընայ առանց շփոթութեան:

Ի՞նչ մեծ օգուտն ալ աս է որ աշխատանքը գիշեր ու ցորեկ ըլլայ նէ՝ առանց գործարանը մեծցընելու ու գործիքները շատցընելու շատ աւելի բան կը տեսնուի՝ քան թէ միայն ցորեկը աշխատելով: Ի՞նչ աս կայ որ գիշերը ճրագի ծախքը պէտք է աչք առնել. բայց աս պզտիկ ծախք մըն է. թող որ ցորեկը աշխատողներն ալ առանց ամենեւին ճրագ գործածելու չեն ըլլար. վասն զի քերելը կանուխ սկսելու է, իսկ եփելը արեւուն մոնելէն շատ ետքը կը լմընայ:

Ի՞նչպէտ անընդհատ աշխատող գործաւորաց լըլայ մէկ վերակացուի տեղը երկու հոգի պէտք է, բայց աս կերպը աւելի չահաւոր է. վասն զի դնենք թէ գիշեր ցորեկ բոլորը մէկտեղ տասնըութ ժամ կ'աշխատին. անկարելի

է որ այսչափ ատեն մէկ հոգի մը միայն իր հոգը պաշտօնը կարենայ ճիշդ կատարել:

Գ. 2.

ԲՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Բ.

Ընթանելու-Նիւն Դարձնոյ:

ԻՍԲՄԻՆԵՐԸ երբոր տարածուածիւն ունին՝ պէտք է որ բաժանելի ըլլան, այսինքն մէկ կտոր բանը անհատնում կտորուանք բաժնուի. միայն թէ որովհետեւ մեր ունեցած գործիքները այնչափ կատարեալ չեն որ կարենանք իրաւցընէ՝ որ և իցէ մարմին անհատնում մաս բաժնել, ու մեր աչքն ալ այնչափ զօրաւոր չէ՝ որ ան մանր մասուները կարենայ տեսնել, ուստի ասոր համար կ'ըսուի թէ նիւթ մը բնական կերպով յանհատս բաժնել անկարելի է. զոր օրինակ մէկ նիւթ մը առ, անկանի՝ մէջ դիր ու ծեծէ. մէյմը չափաւոր բարակ փոշի դառնալէն ետեւ ալ աւելի չփշրիր. նմանապէս աւագի հատիկ մը առ, երկու կտոր ըրէ, և թէ որ աւելի կարենաս ընէ՝ քաջ ես կ'ըսեմ: Բայց ինչո՞ւ պիտի չկարենաս ընել. վասն զի, ինչպէս ըսինք, ոչ կատարեալ գործիք ունիս, և ոչ զօրաւոր աչք՝ զանոնք տեսնելու ու փշրելու համար:

Բայց որպէս զի աւելի աղէկ իմանաս մարմնոց բաժանելութիւնը՝ քանի մը օրինակ դնենք հոս. գաւաթ մը ջուր առ, մէջը կտոր մը շաքար կամ աղ դիր, ետքը համոես ըրէ. կը տեսնես որ բոլոր ջուրը անուշքեր կամ աղքեր է. ասոր պատճառը յայտնի է. վասն զի ան շաքարին կամ աղին կտորն որ ջրին մէջը ձգեցիր՝ ան-